

Regeringens proposition

1984/85:172

om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

beslutad den 21 mars 1985.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

OLOF PALME

BIRGITTA DAHL

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en ny lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Enligt lagen skall i princip samma regler gälla för naturgas som för olja och kol. Det innebär att lagen är uppbyggd på samma sätt som lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol, som trädde i kraft den 1 januari 1985 (prop. 1984/85:53, FöU 6, rskr 94). Med hänsyn till vissa särskilda förhållanden på naturgasområdet har reglerna inte inarbetats i den lagen utan samlats i en särskild lag. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 1986. Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder gäller fr. o. m. lagringsåret 1986/87.

Förslaget föranleds av att kommersiell distribution av naturgas avses komma i gång till sommaren 1985 i västra Skåne inom ramen för det s. k. Sydgasprojektet. Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder har storförbrukare (årsförbrukning minst 5 miljoner m³ naturgas) och gasdistributörer. Beslut om vilka beredskapsåtgärder som de beredskapsskyldiga skall vidta fattas årligen av tillsynsmyndigheten, som är överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF).

Till grund för ÖEF:s beslut gäller föreskrifter från regeringen om beredskapsskyldighetens omfattning. Regeringen bedömer landets beredskapsbehov med utgångspunkt i av riksdagen godkända riktlinjer för försörjningsberedskapen. Förslag till sådana riktlinjer läggs också fram i propositionen.

Förslagen innebär att beredskapsfrågan får en provisorisk lösning i avvaktan på att tekniskt och ekonomiskt godtagbara metoder att lagra naturgas har färdigutvecklats. För vissa gaskunder skjuts beredskapsåtgärderna t. v. på framtiden beroende på att något provisorium som är tekniskt-ekonomiskt rimligt f. n. inte står till buds.

1 Förslag till

Lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet

Inledande bestämmelser

1 § För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

3 § Skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på förbrukningen eller försäljningen under det närmast förgående kalenderåret (*basåret*).

4 § Beredskapsåtgärder på grund av förbrukning vid en anläggning skall vidtas av den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överläts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att skyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Beredskapsåtgärdernas omfattning

5 § Skyldig att vidta beredskapsåtgärder (beredskapsskyldig) för ett lagringsår är den som

1. under basåret vid en anläggning för energiändamål förbrukat
  - a) minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller
  - b) naturgas jämte kol, eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 miljoner kubikmeter naturgas, varvid 1 kubikmeter olja eller 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas.
2. under basåret till förbrukare sålt naturgas för energiändamål,
3. är skyldig att hålla fastighet anordnad på visst sätt på grund av åläggande enligt 9 § andra stycket.

6 § Förbrukare av naturgas som avses i 5 § 1 skall hålla beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle för naturgas samt ha sådan utrustning tillgänglig som behövs för att ersättningsbränslet skall kunna användas vid anläggningen.

7 § Storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle som skall hållas enligt 6 § bestäms för varje lagringsår på grundval av den mängd naturgas som har förbrukats under basåret. För varje lagringsskyldig beräknas den mängd ersättningsbränsle (*bas mängden*) som motsvarar den förbrukade mängden naturgas.

8 § Säljare av naturgas som avses i 5 § 2 skall vidta beredskapsåtgärder som gör det möjligt att, om tillförseln av naturgas avbryts eller försvåras, värma upp bostadsområden som annars uppvärms med naturgas.

Vilka åtgärder som skall vidtas bestäms med utgångspunkt i uppvärmningsbehovet för de fastigheter inom distributionsområdet som vid basårets utgång uppvärms med naturgas.

9 § För varje säljares distributionsområde skall finnas en beredskapsplan, varav framgår hur beredskapsbehovet av möjlighet till alternativ uppvärmning för berörda fastigheter skall tillgodoses.

Fastighetsinnehavare får åläggas att hålla sina fastigheter så anordnade att den alternativa uppvärmning som förutsätts i planen kan komma till stånd.

10 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager för förbrukare som avses i 6 § bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

Beredskapslager

11 § Skyldighet enligt 6 § att lagra ersättningsbränsle skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Beredskapslager av ersättningsbränsle skall hållas inom landet i anläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

12 § Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder på grund av 8 § skall fullgöras på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Fastställande av beredskapsskyldighet

14 § Tillsynsmyndigheten skall för varje lagringsår

1. för var och en som är beredskapsskyldig enligt 5 § 1 fastställa storleken av beredskapslagret och den utrustning som skall hållas enligt 6 §,

2. fastställa beredskapsplan för varje säljares distributionsområde.

I beredskapsplanen skall anges vilka åtgärder säljaren skall vidta enligt 8 § och vilka särskilda åligganden som skall åvila fastighetsinnehavare enligt 9 § andra stycket. Om säljaren åläggs att hålla visst beredskapslager, skall storleken på detta fastställas.

15 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 14 § skall den som är beredskapsskyldig enligt 5 § 1 eller 2 före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin förbrukning eller försäljning av naturgas under basåret. Därvid skall även lämnas de uppgifter som behövs för fastställandet av beredskapsplan.

Varje säljare skall ge in ett förslag till beredskapsplan för sitt område.

16 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 14 §.

Ett sådant beslut får ändras om kontroll hos den beredskapsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

Lagring ombesörjd av annan

17 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att någon som är skyldig att lagra ersättningsbränsle uppdrar åt annan att helt eller delvis ombesörja lagring för hans del.

Befrielse från lagringsskyldighet

18 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från skyldighet att hålla beredskapslager i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan. Om det föreligger synnerliga skäl, får också befrielse medges från annan skyldighet som ålagts en beredskapsskyldig enligt 14 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Beredskapslagrens ianspråktagande

19 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

20 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för konkursens slutförande.

Lagringsavgift

21 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan medgivande enligt 17 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring av ersättningsbränsle eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

22 § Regeringen bestämmer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

23 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsködningsbalken.

Tillsyn

24 § Den som är beredskapsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

25 § Den som har förbrukat naturgas skall, även i annat fall än som avses i 24 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om förbrukning, lager, utrustning och anordningar som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

26 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, utrustning och anordningar, vilka hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den uppgiftsskyldige att lämna tillträde till utrymmen för lager, utrustning och anordningar samt till kontorslokaler.

27 § Underlåter en beredskapsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iakttä villkor som avses i 18 §,

3. lämna deklaration eller förslag till beredskapsplan enligt 15 § eller

4. hålla utrustning och anordningar på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 24 eller 25 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 26 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

28 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

Ansvarsbestämmelser

29 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att på annat sätt än som anges i 21 § iakttä vad som åligger honom genom beslut enligt 14 §,

2. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 15, 24 eller 25 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

3. underlåter att lämna tillträde till lager, utrustning, anordningar eller kontorslokaler enligt 26 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 27 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

30 § Brott som avses i 29 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

Besvär m. m.

31 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

32 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

2 Förslag till

Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)

Härigenom föreskrivs att 20 § kommunalskattelagen (1928: 370) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §¹

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*) som har inlutit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaderna inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.;

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

skadestånd, som grundas på lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp, för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbörds-lagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföroreningsavgift enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförorening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförelse av varor;

¹ Senaste lydelse 1984: 1086.

Nuvarande lydelse

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol;

Föreslagen lydelse

lagringsavgift enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol *eller lagen (1985:000) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;*

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §:

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) minst 30 000 ton kol,

b) minst 1 000 ton gasol eller

c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,

4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid anläggning förbrukat

a) minst 8 000 ton kol,

b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja,

c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja eller

d) kol jämte naturgas, motsvarande sammanlagt 8 000 ton kol, varvid 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas, eller eldningsolja eller dieselbrännolja jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja, varvid 1 kubikmeter olja skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

Nuvarande lydelse

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

Föreslagen lydelse

b) under basåret sålt eller förbrukat inom landet framställda produkter som avses i a.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1986.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1985-03-21

Närvarande: Statsministern Palme, ordförande, och statsråden Lundkvist, Feldt, Sigurdson, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Bodström, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Thunborg, Wickbom

Föredragande: statsrådet Dahl

Proposition om försörjningsberedskap på naturgasområdet

---

1 Inledning

Frågan om införandet av naturgas som en kompletterande energikälla har sedan 1970-talet varit föremål för statsmakternas ställningstaganden vid en rad tillfällen. Efter olika överväganden ingicks år 1980 avtal mellan regeringarna i Sverige och Danmark – samtidigt med ett motsvarande avtal på företagsnivå – om att introducera naturgas i västra Skåne, det s. k. Sydgasprojektet. Sydgasprojektet godkändes sedan av riksdagen (prop. 1979: 80: 170, NU 70, rskr 410). De gällande riktlinjerna för Sydgasprojektets genomförande bestämdes år 1983 (prop. 1983/84: 47, NU 10, rskr 125), då statsmakterna godkände ett konsortialavtal som ingåtts mellan staten, de berörda kommunerna och Sydkraft AB efter en rekonstruktion av projektet. Regeringen har nyligen i prop. 1984/85: 120 om riktlinjer för energipolitiken redovisat den allmänna utvecklingen på naturgasområdet och de bedömningar och ställningstaganden som den föranleder.

Beredskapsfrågorna på naturgasområdet har också varit föremål för upprepad prövning. En grundläggande utredning framlades år 1981 av en kommitté med uppdrag att pröva det löpande oljelagringsprogrammet (OLK 80). Utredningsförslagen lades sedan – såvitt avser naturgasområdet – till grund för riksdagens principbeslut år 1982 (prop. 1981/82: 102, FöU 18, rskr 374).

Beslutet innebar att beredskapen endast skulle avse krig och avspärrning, inte fredskriser. Gasen tillförs den svenska marknaden från källor i Nordsjön och risken för fredskriser i detta område bedömdes som ringa. Eftersom gasen i huvudsak skulle ersätta eldningsolja, stadsgas och gasol

borde, bortsett från fredskriser, samma försörjningsberedskap som för dessa bränslen eftersträvas. Storförbrukarna – med minst 5 000 000 m³ per år – skulle hålla beredskapslager av olja eller annat ersättningsbränsle för naturgasen jämte erforderlig förbränningsutrustning. De som använder gasen i tillverkningsprocesser skulle dock kunna uppdra åt gasdistributören att hålla erforderligt lager av gas. För andra förbrukare skulle gasdistributören lagra naturgas eller annan produkt som efter blandning eller omvandling kunde distribueras genom gasnätet.

De sedermera fastställda riktlinjerna utgick från att beredskapen i stor utsträckning skulle tillgodoses genom lagring av en form av gasol (propan). Det visade sig emellertid att denna lösning skulle bli såväl komplicerad som alltför kostsam. För min del redovisade jag förhållandet i prop. 1983/84:47 i samband med omprövningen av Sydgasprojektet. För att trots de redovisade problemen kunna uppnå en försörjningsberedskap var det enligt min mening nödvändigt att tillgripa provisoriska lösningar. I sådant syfte intogs i konsortialavtalet en punkt rörande anskaffande av elradiorer m. m. för uppvärmningskundernas behov i ett krisläge. Vidare gav jag utredningen (H 1982:04) – i det följande benämnde K83 – för prövning av det löpande oljelagringsprogrammet¹ genom tilläggsdirektiv (Dir 1983:52) i uppdrag att lämna förslag hur försörjningsberedskapen för naturgasanvändarna t. v. borde tillgodoses. Utredningens förslag föreligger i betänkandet (Ds I 1984:13) Energiberedskap för kristid.

Förslaget har remissbehandlats. En sammanfattning av utredningsförslaget, en förteckning över remissinstanserna och en sammanfattning av remissyttrandena bör fogas som *bilaga* till protokollet i detta ärende.

Under departementsberedningen har ytterligare synpunkter inhämtats från myndigheter, Sydgas AB m. fl. intressenter.

Jag lägger i det följande fram ett förslag till provisorisk lösning i beredskapsfrågan. Beslut bör fattas i vår med hänsyn till att gasleveranserna avses komma i gång till sommaren 1985.

FÖREDRAGANDENS ÖVERVÄGANDEN OCH FÖRSLAG

2 Förslag till riktlinjer för försörjningsberedskapen på naturgasområdet

2.1 Allmänt om förslagen i propositionen

När jag nu ånyo har att ta upp frågan om försörjningsberedskapen på naturgasområdet till behandling sker det mot bakgrund av att det inför påbörjandet av gasdistribution i Sverige måste skapas klarhet om vilka

¹ Särskild utredare kanslirådet Bo Hemborg.

beredskapsåtgärder som skall vidtas. Jag lägger först fram förslag till riktlinjer för beredskapen under den närmaste framtiden. I samband därmed redovisar jag de tekniskt-ekonomiska problem som sammanhänger med beredskapens genomförande. Därefter går jag in på det lagförslag som läggs fram.

Mina förslag innebär en provisorisk lösning för den närmaste framtiden. Beredskapsåtgärder vidtas för dels storförbrukare inom industrin, dels de förbrukare som i huvudsak använder naturgasen för bostadsuppvärmning. Beredskapsåtgärderna för övriga användare av naturgasen måste anstå till dess att tekniskt-ekonomiska lösningar finns tillgängliga. F. n. finns inte tillräckligt beslutsunderlag för ett definitivt ställningstagande till hur en permanent lösning av beredskapsfrågan skall se ut.

Jag vill framhålla att en sådan lösning måste tas fram så snart som möjligt. Därvid måste ansvaret för det tekniska utvecklingsarbetet i första hand vila på berörda gasintressenter. Jag återkommer till denna fråga och dess vidare behandling.

Även om förslagen har provisorisk karaktär är riktlinjerna och lagen generellt utformade. De kan således tillämpas om det blir aktuellt att utvidga gasdistributionen utöver vad som redan beslutats innan en permanent lösning av beredskapsfrågan föreligger. Jag vill slutligen erinra om att K 83 i enlighet med sitt uppdrag har lämnat ett principförslag utan författningstext; en jämförelse i detalj av detta förslag med mina förslag är därför inte möjlig.

2.2 Riktlinjer för försörjningsberedskapen på naturgasområdet

Mitt förslag: I anslutning till de riktlinjer för beredskapslagring av olja och kol som fastställdes förra året (prop. 1984/85:53, FöU 6, rskr 94) och tidigare principbeslut för naturgasberedskapen (prop. 1981/82:102, FöU 18, rskr 374) skall följande allmänna principer gälla.

Beredskapsåtgärder skall vidtas för krig och avspärrning, inte för fredskriser. Åtgärdernas omfattning bestäms med utgångspunkt i de beredskapsbehov som föreligger för de berörda (se avsnitt 2.1) naturgasanvändarna. Därvid skall beaktas

- beräknat naturgasbehov vid normala förhållanden under den tid lagringen skall ske,
- gällande planeringsförutsättningar för det ekonomiska försvaret i fråga om uppsatta försörjningsmål och försörjningskrisers karaktär och längd,
- gällande planeringsförutsättningar för olika krissituationer med avseende på försörjningsstandard och försörjningsuthållighet samt de antaganden som därvid gäller i fråga om förutsättningar för import av gas, omfattning av industriproduktion och utrikeshandel samt ransoneringsystem.

– möjligheten att i kris ersätta gas med olja.

Försörjningsberedskapen grundas på lager av olja eller andra ersättningsbränslen för storförbrukarnas del och med avseende på anläggningarna för bostadsuppvärmning m. m. på anordningar för elförsörjning eller på oljeeldning genom gasdistributörernas försorg.

Den allmänna ordningen för beredskapslagringen följer i allt väsentligt reglerna i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol. Beredskapsåtgärderna i den lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet som nu föreslås (se avsnitt 3).

K 83: Enligt K 83:s mening bör i princip gälla att försörjningsberedskapen på naturgasområdet skall vara lika god som på andra energiområden. I likhet med O.L.K. 80 förordar K 83 att de industriella storförbrukarna skall ansvara för avspärrnings- och krigsberedskapen på sitt område. Vidare återfinns konsortialavtalets reglering av beredskapen för bostadsuppvärmning i förslaget. För övriga förbrukare föreslås en lösning grundad på olja eller gasol utan att ställning tas till kostnadsfrågan.

Remissinstanserna: K 83:s allmänna syn på beredskapsfrågorna har i allmänhet godtagits. Vissa remissinstanser ifrågasätter dock olika punkter i förslaget. Det gäller bl. a. beredskapens genomförande, kostnadsaspekter och beredskapsbördans fördelning mellan olika energikällor.

Skälen för mitt förslag: Som redan berörts – en mer detaljerad faktabelysning lämnas i de förut angivna propositionerna – har bedömningen av de tekniska möjligheterna för bl. a. lagring av ersättningsbränsle efterhand i avsevärd grad skiftat. Akvifärlagring och berggrumslagring av gas liksom annan lagring av gasol i olika former har varit på tal. Som alternativ har nämnts vanlig oljelagring och energiersättning genom elkraft, vilket förutsätter att användaren har tillgång till lämplig utrustning eller snabbt kan förses med sådan vid en kris. Trots gjorda ansträngningar kvarstår emellertid en betydande osäkerhet om tekniskt-ekonomiskt och beredskapsmässigt lämpliga lösningar. Behovet av provisoriska lösningar kvarstår sålunda. Önskemålen att mer definitivt lösa frågan blir samtidigt mer påträngande. Till detta återkommer jag strax. Först tar jag upp de omedelbara möjligheterna. De konkreta förhållanden jag behandlar i det följande, exempelvis fördelning av gaskunder på olika kategorier, gäller Sydgasprojektet.

Storförbrukarna av naturgas – med en förbrukning av mer än 5 000 000 m³/år – beräknas ta ca 40% av naturgasen. För flertalet av dessa kan klart konstateras att lagring av olja som ersättningsbränsle sammankopplat med ett vidmakthållande av utrustning för oljeanvändning framstår som den

lämpligaste korttidslösningen. För ett par storförbrukare som i dag använder gasol och kommer att sätta in naturgasen som ett i processerna integrerat bränsle kan emellertid oljan inte fungera som ersättning. Här krävs andra lösningar. Beredskapslagring av gasol sker nu enbart hos oljehandeln och tillgodoser samtliga förbrukares behov. En övergång från gasol till naturgas minskar oljeföretagens lagring. Det bör därför under den nu aktuella övergångstiden finnas möjligheter för här berörda förbrukare att hålla ett eget gasollager i oljeföretagens anläggningar eller träffa avtal med oljeföretagen om s. k. inlagring.

Jag förordar således att beredskapen för storförbrukarnas del utformas så att olja eller gasol – eller eventuellt annat ersättningsbränsle – får utgöra ersättningsbränsle för naturgasen. Såsom de tidigare utredningarna har förutsatt skall lagringen bekostas av de naturgasförbrukande industrierna. Beredskapen bekostas också i dag av dessa.

Vad sedan angår de s. k. uppvärmningskunderna, dvs. de anläggningar som väsentligen betjänar bostadsområden, bör beredskapsfrågan t. v. lösas på det sätt som förutsattes år 1983, dvs. genom oljelagring och lagring av elutrustning genom gasdistributörens försorg. Uppvärmningskunderna förväntas ta i anspråk ca 20 % av naturgasen.

Återstår då de 40 % av naturgasen som i huvudsak kommer att gå till småindustrin. K 83 förordade härvidlag att olja eller el skulle vara de reguljära beredskapsalternativen för företagen alltefter de vid småindustrierna rådande förhållandena. För försörjningsviktig industri som använder gasen integrerat i sina processer borde enligt K 83 gasol (propan) och utrustning för förbränningen lagras.

Vid den inom departementet företagna genomgången av ärendet har – med utgångspunkt i upplysningar från bl. a. Sydgas AB – konstaterats att en övervägande del av de ifrågavarande företagen använder gasen för processändamål eller i ugnar. Processen kan härigenom förenklas och effektiviseras. I detta ligger en stor del av värdet med naturgasen. Förhållandet innebär emellertid samtidigt att det inte är möjligt att gå tillbaka till olja som energikälla. Också i övriga fall ter det sig problematiskt att använda olja som beredskapsbränsle bl. a. med hänsyn till frågan om erforderlig utrustning. Den enda möjlighet som då står till buds synes vara en central lagring av gasol (propan), dvs. den lösning som år 1983 avvisades såsom tekniskt alltför komplicerad och dyrbar.

Vad angår kostnaden för den del av gasprojektet som avser småindustrin uppskattas investeringskostnaderna för en propanlösning av Sydgas AB till minst 350 milj. kr., varav 160 milj. kr. belöper sig på lagerutrymmen och utrustning. Härtill kommer löpande kostnader. Det är enligt min bestämda mening inte försvarbart att lägga ned belopp av en sådan storleksordning för ett provisorium, som dessutom avser endast en del av gasprojektet. Jag har därför kommit till den slutsatsen att beredskapsfrågans lösning för Sydgasprojektets småindustridel måste något skjutas på

framtiden till dess ett beslutsunderlag där andra alternativ har undersökts föreligger. Från beredskapssynpunkt är detta beklagligt och det är angeläget att arbetet med att ordna en lösning även för denna kundkategori påskyndas. Samtidigt vill jag erinra om att utbyggnaden i vårt land av oljelagringen också av olika skäl genomfördes etappvis under en längre tid.

I enlighet med det nu anförda regleras i det lagförslag som jag nu lägger fram endast försörjningsberedskapen för storförbrukarna och uppvärmning av bostadsområden.

Inom Swedegas AB och hos andra gasintressenter pågår ett arbete med att utarbeta permanenta lösningar av beredskapslagringsfrågan. Det är angeläget att detta arbete så snart som möjligt leder fram till tekniskt-ekonomiskt rimliga lösningar. Om naturgasen skall få mer än en marginell roll i vårt energisystem, är det nödvändigt att sådana kommer fram. Jag kommer att nära följa det fortsatta utvecklingsarbetet på detta område och ta upp kvarstående beredskapsfrågor på naturgasområdet till behandling så snart förutsättningarna finns att besluta om en definitiv lösning.

Den provisoriska lösning som jag nu förordar får till följd att kostnaderna för beredskapen till viss del inte slår igenom förrän senare. Detta får inte medföra att vissa gasförbrukare på grund härav befrias från beredskapskostnader. Hur denna fråga skall lösas bör övervägas under frågans fortsatta beredning i departementet. I detta sammanhang bör beaktas den nuvarande prissättningen, möjligheten att införa en särskild avgift m. m.

Att naturgasen till viss del skall kunna ersättas med elenergi påverkar elbehovet i krislägen. Elbehovet förutsätts i krig delvis bli tillgodosett med oljekondensverk och i försörjningsberedskapsreserven ingår olja som lagras för sådana anläggningar. I vilken grad naturgasberedskapen påverkar detta lagringsbehov hör också till de frågor som behöver studeras närmare.

Som jag nyss har nämnt är riktlinjerna och lagen så generellt utformade att de skall kunna tillämpas också vid en fortsatt utbyggnad av naturgasnätet. Däremot är de speciella organisatoriska och finansiella arrangemang som genomförts för Sydgasprojektet inte avsedda att tillämpas i fortsättningen. Som jag har framhållit i prop. 1984/85: 120 med riktlinjer för energipolitiken bör en nödvändig förutsättning för en utvidgad naturgasanvändning vara att det kan ske på kommersiell grund. Här ingår också att gasen kan bära kostnaderna för beredskapen.

De förslag till reglering av beredskapsåtgärder på gasområdet som jag lägger fram bygger i övrigt på de allmänna förutsättningar som gäller för andra importerade bränslen. Som riksdagen tidigare har beslutat avser beredskapen här – liksom för kol – endast krig och avspärrning, inte fredskriser.

Liksom i fråga om olja och kol skall regeringen fastställa den närmare omfattningen av beredskapsåtgärderna med utgångspunkt i beredskapsbehovet. Det finns inte anledning att frånga den ståndpunkt som har godkänts av riksdagen år 1982 (prop. 1981/82: 102, FöU 18, rskr 374) och som också

delas av K 83 att beredskapsnivån på naturgasområdet principiellt skall vara densamma som för andra jämförbara importbränslen.

I övrigt återfinns i den nya lagen, som jag strax återkommer till, i huvudsak samma regler som i den förra året beslutade lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol beträffande lagringsskyldighet och bestämmandet av dennas omfattning, befrielse från lagringsskyldigheten, beredskapslagrens ianspråktagande, sanktioner och tillsyn m. m.

Lagen bör träda i kraft den 1 januari 1986. Den beredskapskyldighet som fastställs i början av år 1986 på grundval av förbrukning och försäljning år 1985 avser lagringsåret 1986/87, som börjar den 1 juli 1986.

3 Allmän motivering till ny lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet

3.1 Utgångspunkter

Den 1 januari 1985 trädde en ny lag om beredskapslagring av olja och kol i kraft (prop. 1984/85: 53, FöU 6, rskr 94, SFS 1984: 1049). Genom lagen åläggs importörer, återförsäljare och storförbrukare av olja och s. k. ångkol att hålla beredskapslager. En motsvarande skyldighet att lagra olja gällde tidigare enligt äldre lagstiftning från år 1957. Genom den nya lagen finns ett modernt regelsystem som i allt väsentligt kan användas även på naturgasområdet. Det lagförslag som nu läggs fram innehåller därför i stor utsträckning regler som stämmer överens med lagen om beredskapslagring av olja och kol. Särskilda förhållanden på naturgasområdet har dock krävt specialreglering i några avseenden. Vidare har regelsystemet kunnat göras enklare med hänsyn till att naturgasdistribution sker inom ramen för stora avgränsade projekt. Med hänsyn till detta har reglerna inte inarbetats i lagen om beredskapslagring av olja och kol utan samlats i en särskild lag.

Lagen är som tidigare påpekats så generellt utformad att den skall kunna tillämpas också vid en eventuellt fortsatt utbyggnad av naturgasnätet innan beredskapsfrågan har lösts permanent.

Den nya lagen föranleder detaljändringar i kommunalskattelagen (1928: 370) och lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol.

3.2 Mitt förslag till lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet

I den allmänna motiveringen behandlas följande frågor.

<i>Avsnitt</i>	<i>Lagregler</i>
3.2.1 Vilka är beredskapskyldiga?	3–5, 9 §§
3.2.2 Vilka beredskapsåtgärder skall vidtas?	6–8 §§
3.2.3 Fastställande av beredskapskyldighet	9, 10, 14–16 §§
3.2.4 Övriga frågor	

I texten används beteckningen BOK för lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol.

3.2.1 Vilka är beredskapsskyldiga?

Mitt förslag: Beredskapsskyldighet fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på förbrukning eller försäljning under det närmast föregående året (*basåret*). Fastighetsinnehavare kan dessutom åläggas att hålla fastigheten anordnad på visst sätt.

Beredskapsskyldiga är

1. de som under basåret vid en anläggning förbrukat minst 5 miljoner m³ naturgas för energiändamål (eller motsvarande mängd naturgas jämte olja eller kol),
2. de som under basåret till förbrukare sålt naturgas för energiändamål,
3. fastighetsinnehavare som enligt beredskapsplan skall hålla fastigheten anordnad på visst sätt för alternativ uppvärmning.

Lagringskyldighet på grund av förbrukning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen under basåret.

K 83: Överensstämmer i huvudsak med mitt förslag.

Remissinstanserna: Inga principiella invändningar.

Skälen för mitt förslag: På samma sätt som enligt BOK bör beredskapsskyldigheten fastställas för ett år i taget från den 1 juli till och med den 30 juni (lagringsår) och grundas på försäljning eller förbrukning under föregående kalenderår (basår).

Som K 83 föreslagit bör beredskapsskyldigheten för storförbrukare vila på dem själva, medan ansvaret för beredskapen för mindre förbrukare åläggs gasdistributören. För eget beredskapsansvar bör i enlighet med utredningsförslag krävas en förbrukning av minst 5 miljoner m³ under basåret. Detta motsvarar den gräns som enligt BOK gäller för förbrukare av olja (5 000 m³) och kol (8 000 ton). Liksom i BOK bör finnas en "kombinationsregel", som i det här fallet innebär att beredskapsskyldighet uppkommer om förbrukningen av naturgas jämte olja eller kol under basåret uppgår till en mängd motsvarande 5 miljoner m³ naturgas.

Liksom enligt BOK bör gälla att lagringsskyldighet på grund av förbrukning åligger den som innehade anläggningen vid utgången av basåret och att skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret. Har överlåtelse skett under basåret, räknas alltså tidigare innehavares förbrukning med när lagringsskyldighetens omfattning bestäms.

Slutligen bör fastighetsinnehavare kunna åläggas att hålla sina fastigheter så anordnade att en förutsatt alternativ uppvärmning kan komma till stånd. Ett sådant åläggande bestäms i samband med fastställande av beredningsplan för distributionsområdet. Jag återkommer till denna fråga i avsnitt 3.2.3.

3.2.2 Vilka beredningsåtgärder skall vidtas?

Mitt förslag: *Storförbrukare* skall hålla beredningslager av lämpligt ersättningsbränsle och ha för detta bränsle behövlig utrustning tillgänglig. Storleken av lagret bestäms på grundval av den mängd naturgas som förbrukats under basåret och beslut av regeringen om landets behov av beredningslager.

Gasdistributörer skall vidta beredningsåtgärder som gör det möjligt att tillförseln av naturgas avbryts eller försvåras värma upp bostadsområden som annars uppvärms med naturgas. Vilka åtgärder som skall vidtas bestäms med utgångspunkt i uppvärmningsbehovet för de fastigheter inom distributionsområdet som vid basårets utgång uppvärms med naturgas.

Fastighetsinnehavare kan åläggas att hålla fastigheten anordnad för alternativ uppvärmning (se avsnitt 3.2.1).

K 83: För storförbrukare förutsätts lagerhållning av olja eller propan. Förbrukarna svarar själv för lager och behövlig utrustning. För övriga förbrukare svarar gasdistributören för beredskapen. Som ersättning för naturgas förutsätts olja och el. Distributören svarar för att behövlig utrustning finns tillgänglig. (Om K 83:s förslag hänvisas vidare till avsnitt 2.2)

Remissinstanserna: K 83:s allmänna syn på beredningsfrågorna godtas i allmänhet. Vissa remissinstanser ifrågasätter dock olika punkter i förslaget. Det gäller bl. a. beredskapens genomförande, kostnadsaspekter och beredningsbördans fördelning mellan olika energikällor.

Skälen för mitt förslag: Jag har tidigare i avsnitt 2.2 redogjort för huvuddragen i beredningsplaneringen och skälen för den provisoriska lösning som jag förordar. I fråga om beredskapen för storförbrukarna och de s. k. uppvärmningskunderna överensstämmer mitt förslag med utredarens. Svaret för beredningsåtgärderna fördelas efter samma principer som enligt BOK, dvs. storförbrukarna svarar själva och säljarna för övriga kunder (även om småindustrin t. v. undantas). Den väsentliga skillnaden i förhållande till olja och kol är att beredningsåtgärderna t. v. måste inriktas på andra lösningar än lagring av det bränsle som skall ersättas. Det är därvid viktigt att den i lagen föreskrivna beredningskyldigheten utformas så att den för det särskilda fallet lämpligaste lösningen kan väljas.

För flertalet storförbrukare ligger som K 83 funnit närmast till hands att använda olja som ersättningsbränsle. Det kräver att behövlig förbränningsutrustning finns tillgänglig. Om gasen används i tillverkningsprocessen kan det bli nödvändigt att ha gasformigt ersättningsbränsle. Storförbrukare bör åläggas att ha beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle samt att ha behövlig utrustning tillgänglig. Storleken av lagret bestäms liksom enligt BOK på grundval av förbrukningen under basåret. Den mängd ersättningsbränsle som denna förbrukning motsvarar utgör förbrukarens *bas mängd*. Regeringen bestämmer sedan med utgångspunkt i beredskapsbehovet en viss procentuell andel av basmängderna för varje ersättningsbränsle som skall lagras under lagringsåret. Flertalet storförbrukare torde f. n. vara skyldiga att beredskapslagra olja, vilket betyder att oljelagret kan finnas kvar som beredskapsreserv. De som i dag förbrukar gasol har hittills inte haft egen lagringsskyldighet, utan beredskapslagringen har legat på återförsäljaren. Om gasol skall användas som ersättningsbränsle för naturgas, bör avtal om lagring med någon gasolleverantör kunna medges (jfr avsnitt 2.2). En strävan bör vara att nå så praktiska och ekonomiska lösningar som möjligt i avvaktan på en permanent lösning av beredskapsfrågan.

Gasdistributörernas beredskapsansvar för uppvärmningskunderna bör till stor del kunna lösas genom att de tillhandahåller elektrisk utrustning. Distributörens ansvar gäller alla fastigheter som vid basårets utgång uppvärms med naturgas. Den i lagen föreskrivna beredskapsskyldigheten bör utformas så att även andra möjligheter till uppvärmning hålls öppna. För varje säljares distributionsområde bör finnas en av tillsynsmyndigheten fastställd beredskapsplan, varav framgår hur beredskapsfrågan skall lösas för berörda fastigheter. Givetvis måste därvid klarläggas att de valda lösningarna kan fungera praktiskt. Om t. ex. elenergi skall användas, måste elnät och fastigheter vara anpassade för detta. Frågan om fastighetsinnehavarens skyldigheter i detta avseende har behandlats i avsnitt 3.2.1.

Den väsentliga nyheten i mitt förslag i förhållande till vad som tidigare diskuterats gäller beredskapen för övriga naturgaskunder, som främst är småindustri. Som framgått av vad jag tidigare sagt i avsnitt 2.2 anser jag att lösningen av beredskapsfrågan för deras del måste uppskjutas t. v., eftersom ingen provisorisk lösning som ter sig tekniskt och ekonomiskt rimlig f. n. står till buds.

3.2.3 Fastställande av beredskapsskyldighet

Mitt förslag: Tillsynsmyndigheten fastställer för varje beredskapsskyldig vilka skyldigheter denne skall ha under lagringsåret.

För *storförbrukare* bestäms därvid vilket ersättningsbränsle som skall lagras, hur stort lagret skall vara, vilken utrustning som skall hållas tillgänglig och de villkor som i övrigt gäller för lagerhållningen.

Storleken av lagret blir beroende av regeringens beslut om hur stor del av basmängderna för ersättningsbränslet som skall lagras.

För varje distributörs distributionsområde fastställs en *beredskapsplan*. Av planen skall framgå hur beredskapsbehovet av alternativ uppvärmning för berörda fastigheter skall tillgodoses. I planen skall anges vilka skyldigheter som åvilar dels distributören vad gäller ansvaret för beredskapen, dels fastighetsinnehavare vad gäller att ha fastigheten anordnad på visst sätt. Om säljaren åläggs att hålla visst beredskapslager, skall storleken på detta fastställas.

Tillsynsmyndighetens beslut grundas på uppgifter från storförbrukare och distributörer i en deklaration som skall lämnas före den 1 februari närmast efter basåret. Varje distributör skall lämna förslag till beredskapsplan för sitt område.

K 83 går inte närmare in på hur fastställandet av beredskapsskyldigheten skall ske.

Remissinstanserna går heller inte in på frågan.

Skälen för mitt förslag: I fråga om storförbrukarna innebär mitt förslag samma ordning som gäller enligt BOK. Några skäl för att frånga denna finns inte.

I övrigt avses beredskapsplanen vara det grundläggande dokumentet för vad som skall gälla i beredskapshänseende. Förberedelsearbetet för framtagande av denna bör vila på distributören, som skall ge in ett förslag till plan. Av planen måste kunna utläsas hur uppvärmningskundernas behov av möjlighet till alternativ uppvärmning är tillgodosett. Det betyder att distributören skall göra det utredningsarbete som krävs och lämna förslag som täcker alla berörda fastigheter. Det ankommer sedan på tillsynsmyndigheten att bedöma planens lämplighet, fordra in eventuellt kompletterande uppgifter, göra behövliga korrigeringar samt fastställa planen. De åligganden som enligt planen åvilar gasdistributören och, eventuellt, fastighetsinnehavare blir bindande för dessa i och med fastställandet. Uppfylls inte dessa åligganden, träder lagens sanktionssystem in. Om gasdistributören åläggs att hålla beredskapslager (t. ex. av elektrisk utrustning), måste storleken på detta anges uttryckligen, eftersom lagringsavgift skall tas ut vid brist i lagret.

Liksom enligt BOK bör beredskapsskyldigheten fastställas på grundval av deklarationer om förbrukning och försäljning under basåret. Sådana deklarationer skall ges in före den 1 februari närmast efter basåret.

3.2.4 Övriga frågor

Mitt förslag: I övrigt skall i huvudsak följande gälla.

Beredskapslager av ersättningsbränslen skall ägas av den lagrings-skyldige och hållas inom landet i anläggningar som den lagrings-skyldige förfogar över. Tillsynsmyndigheten får medge rätt till s. k. inlagring, dvs. lagringen ombesörjs efter avtalsöverenskommelse av någon annan. Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagrings-skyldighet och andra åligganden, om det finns synnerliga skäl.

Beredskapslagren får tas i anspråk efter beslut av regeringen, om tillförseln av naturgas avbryts eller försvåras till följd av att sådana omständigheter inträtt för vilka lagringen skett.

Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlägga sanktionsavgift beräknad på samma sätt som enligt BOK. Lagrings-avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp vid inlagring utan tillstånd eller försummelse att iaktta föreskrift om lagrets placering. Lagrings-avgiften skall liksom lagringsavgift enligt BOK inte vara avdragsgill vid beskattning. För att åstadkomma detta föreslås en *ändring i 20 § kommunalskattelagen (1928: 370)*.

Tillsynsmyndigheten får meddela föreläggande förenat med vite för att få en beredskapsskyldig att uppfylla sina förpliktelser enligt lagen. De beredskapsskyldiga skall lämna tillsynsmyndigheten vissa uppgifter, tillträde m. m. som behövs för myndighetens tillsynsarbete.

I lagen straffbeläggs dels andra försummelser mot ålagd beredskaps-skyldighet än sådana som föranleder sanktionsavgift, dels brott mot vissa speciella föreskrifter i lagen. Åtalsangivelse av tillsynsmyndighe-ten krävs.

Slutligen föreslås ett *tillägg till 7 § i BOK*, som gäller lagrings-skyldighet av olja och kol när förbrukning sker i kombination med naturgas.

K 83 går i mycket liten utsträckning in på här aktuella frågor.

Remissinstanserna har därför inte heller tagit upp frågorna.

Skälen för mitt förslag: Som framgått av det tidigare är utgångspunkten för mitt förslag att regleringen så nära som möjligt skall följa den som gäller enligt BOK.

Beredskapslagren av ersättningsbränsle torde i praktiken komma att i huvudsak utgöras av olja. Vad som enligt BOK gäller om fullgörandet av oljelagrings-skyldighet bör också tillämpas här. Detta gäller också bestä-melserna om inlagring och befrielse från lagrings-skyldighet. Särskilda skäl att medge inlagring kan möjligen föreligga oftare, eftersom lagrings-skyld-

digheten avser annat bränsle än som normalt används. För storförbrukare som tidigare varit oljelagringskyldiga och haft eget lager bör den bästa lösningen normalt vara att ha detta kvar. Som tidigare nämnts bör inlagring normalt kunna medges, om ersättningsbränslet är gasol med hänsyn till de särskilda lagringsproblem som då finns.

Beredskapslagren bör kunna tas i anspråk endast om den situation inträder för vilken beredskapen är avsedd. Liksom enligt BOK krävs särskilt tillstånd av regeringen för ianspråktagande.

Sanktionssystemet bör byggas upp på samma sätt som i BOK. Sanktionen mot försummelse av lagringsskyldighet är således en lagringsavgift, som förutsätts motsvara kapitalkostnaden för att lagra varan med ett tillägg av 60%. En tredjedel av full avgift bör tas ut vid inlagring utan tillstånd eller brott mot föreskrift om lagrets placering. Om den beredskapskyldige försummar skyldighet som ålagts honom genom beslut av tillsynsmyndigheten att ha viss utrustning, anordning e. d., kan detta medföra straffansvar. I övrigt är samma försummelser som i BOK straffbelagda. I fråga om sanktioner och tillsyn kan jag i övrigt hänvisa till vad jag anförde i prop. 1984/85: 53 s. 56–58.

Sanktionsavgift enligt BOK är inte avdragsgill vid beskattning. Motsvarande bör gälla för sanktionsavgift enligt den nu föreslagna lagen. För att åstadkomma detta krävs ett tillägg i 20 § kommunalskattelagen (1928: 370).

I avsnitt 3.2.1 föreslås en "kombinationsregel" av innebörd att beredskapskyldighet uppkommer och förbrukning av naturgas jämte olja eller kol motsvarar 5 miljoner m³ motorgas. En motsvarande regel bör införas i BOK om lagringsskyldighet av olja och kol vid förbrukning i kombination med naturgas, dvs. lagringsskyldighet uppkommer om förbrukningen inberäknat naturgas når upp till en mängd motsvarande den gräns som annars gäller (5 000 m³ olja eller 8 000 ton kol).

4 Upprättade lagförslag

I enlighet med vad jag nu har anförat har inom industridepartementet upprättats förslag till

1. lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).
3. lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Det under 2 angivna förslaget har upprättats i samråd med chefen för finansdepartementet.

Som jag tidigare nämnt är det angeläget att riksdagen kan ta ställning till beredskapsfrågan snarast. Ett hörande av lagrådet över lagförslagen skulle medföra att beslut inte kan fattas förrän i höst. Detta skulle utgöra avsevärt men. Skäl föreligger därför att avstå från lagrådets yttrande i detta ärende.

Jag vill i sammanhanget erinra om att den föreslagna lagen i allt väsentligt bygger på den av lagrådet granskade lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol (BOK).

5 Specialmotivering

5.1 Lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet

Som framgått av det tidigare överensstämmer reglerna i den nya lagen i stor utsträckning med dem i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol (BOK). I det följande anges när en motsvarande paragraf finns i BOK. Specialmotivering till reglerna där finns i prop. 1984/85: 53 s. 58–79.

1 § För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet.

Paragrafen motsvarar i stort sett 1 § första stycket i BOK. Som nämnts skall enligt det förslag till riktlinjer som nu läggs fram på naturgasområdet beredskapsåtgärderna inte avse fredskriser. Liksom i BOK ges i lagtexten utrymme för beredskapsåtgärder även för sådana. Beredskapsplaneringen och regeringens bedömning av beredskapsbehovet görs dock med utgångspunkt i de av riksdagen godkända riktlinjerna.

2 § Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och med stöd av lagen meddelade föreskrifter utövas av den myndighet som regeringen bestämmer (tillsynsmyndigheten).

Paragrafen motsvarar 2 § i BOK. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF) förutsätts vara tillsynsmyndighet.

3 § Skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på förbrukningen eller försäljningen under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

Paragrafen motsvarar 3 § första stycket i BOK. Frågan tas upp i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.1.

4 § Beredskapsåtgärder på grund av förbrukning vid en anläggning skall vidtas av den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att skyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Paragrafen motsvarar 4 § i BOK. Frågan tas upp i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.1.

5 § Skyldig att vidta beredskapsåtgärder (beredskapsskyldig) för ett lagringsår är den som

1. under basåret vid en anläggning för energiändamål förbrukat
  - a) minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller
  - b) naturgas jämte kol, eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 miljoner kubikmeter naturgas, varvid 1 kubikmeter olja eller 1.6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas.
2. under basåret till förbrukare sålt naturgas för energiändamål,
3. är skyldig att hålla fastighet anordnad på visst sätt på grund av åläggande enligt 9 § andra stycket.

Paragrafen, som motsvarar 7 § i BOK, anger förutsättningarna för lagringsskyldighet. Frågan tas upp i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.1. Regleringen har här kunnat göras avsevärt enklare än i BOK.

För storförbrukare har enligt *punkt 1* gränsen satts vid en årsförbrukning av 5 miljoner m³. En "kombinationsregel" har intagits för det fall att någon använder andra bränslen vid sidan av naturgas och sammanlagt kommer upp till motsvarande förbrukning. Därmed uppnår man också att storförbrukare som under löpande basår går över till naturgas utan att förbruka 5 miljoner kubikmeter blir lagringsskyldiga.

Av *punkt 2* framgår att gasdistributörer är beredskapsskyldiga.

Fastighetsinnehavarens beredskapsskyldighet enligt *punkt 3* har behandlats i den allmänna motiveringen.

6 § Förbrukare av naturgas som avses i 5 § 1 skall hålla beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle för naturgas samt ha sådan utrustning tillgänglig som behövs för att ersättningsbränslet skall kunna användas vid anläggningen.

7 § Storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle som skall hållas enligt 6 § bestäms för varje lagringsår på grundval av den mängd naturgas som har förbrukats under basåret. För varje lagringsskyldig beräknas den mängd ersättningsbränsle (*basmängden*) som motsvarar den förbrukade mängden naturgas.

I 6 och 7 §§ anges vilka beredskapsåtgärder som storförbrukare skall vidta. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.2.

Enligt 6 § skall den beredskapsskyldige lagra lämpligt ersättningsbränsle och ha utrustning som behövs för att ersättningsbränslet skall kunna användas. Det normala ersättningsbränslet förutsätts vara olja eller gasol. Att utrustningen skall vara "tillgänglig" innebär att övergång till ersättningsbränsle skall kunna ske utan att något avbrott av betydelse behöver göras i verksamheten, om gastillförseln avbryts.

De storförbrukare som går över till naturgas torde i allmänhet vara

skyldiga att lagra olja enligt BOK. Det bästa sättet att uppfylla beredskapsåliggandet kan då vara att behålla oljelager och behövlig utrustning. Det gäller att finna den mest praktiska provisoriska lösningen på beredskapsfrågan till dess man ser resultatet av pågående arbete med att utveckla metoder för lagring av naturgas.

I 7 § anges hur storleken av lagret av ersättningsbränsle skall bestämmas. Samma princip gäller som i 8 § BOK, nämligen att basmängden motsvarar mängden förbrukat bränsle under basåret. Eftersom det är ersättningsbränslet som skall lagras, måste mängden naturgas beräkningsmässigt omvandlas till en motsvarande mängd ersättningsbränsle. ÖEF fastställer sedan lagret för den lagringskyldige, sedan regeringen beslutat hur stor andel av basmängderna för detta bränsle som skall lagras.

8 § Säljare av naturgas som avses i 5 § skall vidta beredskapsåtgärder som gör det möjligt att om tillförseln av naturgas avbryts eller försvåras värma upp bostadsområden som annars uppvärms med naturgas.

Vilka åtgärder som skall vidtas bestäms med utgångspunkt i uppvärmningsbehovet för de fastigheter inom distributionsområdet som vid basårets utgång uppvärms med naturgas.

I 8 § anges vilka skyldigheter som åvilar gasdistributörerna. Frågan har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.2. Som framgått av det tidigare gäller ansvaret t. v. i praktiken endast för s. k. uppvärmningskunder. Gasdistributionen skall se till att bostadsområden som uppvärms med naturgas kan uppvärmas på annat sätt, om gastillförseln avbryts. Det innebär att uppvärmningen skall avse bostäder och i bostadsområdena befintliga lokaler av olika slag såsom daghem, affärslokaler m. m.

Lagen ger möjlighet att lösa beredskapsfrågan på det sätt som är mest praktiskt i varje enskilt fall. Som nämnts har hittills förutsatts att uppvärmningsbehovet i de flesta fall skall kunna tillgodoses med elektrisk utrustning och i övrigt med olja. Gasdistributörens åligganden bestäms närmare i den beredskapsplan som avses i 9 §.

9 § För varje säljares distributionsområde skall finnas en beredskapsplan, varav framgår hur beredskapsbehovet av möjlighet till alternativ uppvärmning för berörda fastigheter skall tillgodoses.

Fastighetsinnehavare får åläggas att hålla sina fastigheter så anordnade att den alternativa uppvärmning som förutsatts i planen kan komma till stånd.

Paragrafen innehåller den grundläggande bestämmelsen om beredskapsplan. Beredskapsplanens roll i försörjningsberedskapen har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.3. Andra stycket i paragrafen fastslår den beredskapsskyldighet för fastighetsinnehavare som avses i 5 § 3.

10 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager för förbrukare som avses i 6 § bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

Paragrafen motsvarar 9 § i BOK. Regeringens beräkning av beredskapsbehovet skall som tidigare berörts göras efter de riktlinjer som riksdagen har godkänt. Beräkningen gäller behovet för storförbrukare av naturgas, vilket betyder att gasförbrukarnas oljelagring planeringstekniskt särskiljs från den vanliga beredskapslagringen av olja. Också gasdistributörerna kan med stöd av 8 § åläggas att lagra olja, om detta bedöms vara det lämpligaste sättet att tillgodose uppvärmningskundernas behov. Storleken på detta lager bestäms vid fastställande av beredskapsplanen utan någon formell koppling till en beräknad basmängd. Enligt 10 § andra stycket skall regeringen bestämma omfattningen av beredskapsåtgärderna för uppvärmningskunderna. Någon praktisk skillnad bör därför inte uppkomma.

11 § Skyldighet enligt 6 § att lagra ersättningsbränsle skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Beredskapslager av ersättningsbränsle skall hållas inom landet i anläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

12 § Skyldighet att vidta beredskapsåtgärder på grund av 8 § skall fullgöras på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

13 § Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

11–13 §§ innehåller bestämmelser om beredskapslager m. m., som nära motsvarar regler i 11–13 §§ i BOK.

11 § gäller storförbrukarnas lagring av ersättningsbränsle. Bestämmelserna motsvarar vad som gäller för lagring av olja i 11 och 12 §§ i BOK.

I 12 § behandlas hur skyldigheter som gäller uppvärmningskunderna skall fullgöras. Bestämmelsen är allmänt utformad för att göra det möjligt att anpassa varje beredskapsplan till förutsättningarna i det särskilda fallet. Åläggandena för de beredskapskyldiga skall där utformas med hänsyn till vad som behövs från beredskaps- och kontrollsynpunkt. De villkor som krävs för att uppnå detta tas in i beredskapsplanen.

I 13 § bemyndigas regeringen att meddela föreskrifter om placering av beredskapslager. Motsvarande bemyndigande finns i 13 § i BOK, där regeringen också bemyndigas att föreskriva om bergrumslagring. Något behov av ett bemyndigande av det senare slaget har inte ansetts föreligga i den nu aktuella lagen.

14 § Tillsynsmyndigheten skall för varje lagringsår

1. för var och en som är beredskapsskyldig enligt 5 § fastställa storleken av beredskapslaget och den utrustning som skall hållas enligt 6 §,

2. fastställa beredskapsplan för varje säljares distributionsområde.

I beredskapsplanen skall anges vilka åtgärder säljaren skall vidta enligt 8 § och vilka särskilda åligganden som skall åvila fastighetsinnehavare enligt 9 § andra stycket. Om säljaren åläggs att hålla visst beredskapslager, skall storleken på detta fastställas.

15 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 14 § skall den som är beredskapsskyldig enligt 5 § 1 eller 2 före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklARATION rörande sin förbrukning eller försäljning av naturgas under basåret. Därvid skall även lämnas de uppgifter som behövs för fastställandet av beredskapsplan.

Varje säljare skall ge in ett förslag till beredskapsplan för sitt område.

16 § Tillsynsmyndigheten skall så snart beslutsunderlag föreligger meddela beslut enligt 14 §.

Ett sådant beslut får ändras om kontroll hos den beredskapsskyldige, begäran av denne eller annan omständighet ger anledning till det.

14–16 §§, som gäller fastställandet av beredskapsskyldigheten, motsvarar 15–17 §§ i BOK.

Ordningen för hur beredskapsskyldigheten skall fastställas har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.3, och har också berörts tidigare i specialmotiveringen. För storförbrukarna gäller samma ordning som enligt BOK. För övriga beredskapsskyldiga skall åliggandena anges i beredskapsplanen, som fastställs av ÖEF. För en smidig tillämpning krävs att gasdistributören gör ett ordentligt utredningsarbete så att det förslag till plan som ges in till ÖEF är väl förberett. Ingenting hindrar givetvis att framtagandet av planen sker under samråd med ÖEF så att man kan diskutera sig fram till praktiska lösningar som samtidigt fyller beredskaps- och kontrollbehov. I övrigt gäller samma ordning som enligt BOK.

Enligt 16 § andra stycket kan ett tidigare meddelat beslut omprövas, om det visar sig att beslutet varit grundat på felaktiga förutsättningar eller att förutsättning för någon form av dispens uppkommit.

17 § Om särskilda skäl föreligger, får tillsynsmyndigheten för visst fall medge att någon som är skyldig att lagra ersättningsbränsle uppdrar åt annan att helt eller delvis ombesörja lagring för hans del.

Paragrafen, som motsvarar 22 § i BOK, behandlar förutsättningarna för s. k. inlagring. Ett medgivande till inlagring är att se som en lättnad i kravet att det lagrade bränslet skall ägas av den lagringskyldige. Lagringen sker dock på hans ansvar och han måste själv se till att han kan få tillgång till bränslet i ett krisläge.

18 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från skyldighet att hålla beredskapslager i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan. Om det föreligger synnerliga skäl, får befrielse också medges från annan skyldighet som ålagts en beredskapsskyldig enligt 14 §. Ett medgivande får förenas med villkor.

Paragrafen motsvarar 24 § i BOK. Den gäller förutsättningarna för befrielse helt eller delvis från skyldighet som ålagts enligt 14 §. Den situation som avses är att någon som redan har ålagts eller enligt vanliga regler skall åläggas lagringsskyldighet eller skyldighet att t.ex. hålla utrustning av något speciellt skäl helt eller delvis bör befrias härifrån. Att bestämmelsen skall tillämpas restriktivt framgår av kravet på synnerliga skäl.

19 § Om till följd av krig eller annan allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

20 § Om en lagringsskyldig försätts i konkurs, utgör denna lag inte något hinder mot att hans beredskapslager tas i anspråk av konkursförvaltningen för konkursens slutförande.

19 och 20 §§ motsvarar helt 25 § första stycket resp. 26 § i BOK. Beredskapslagren får tas i anspråk efter beslut av regeringen, när de omständigheter inträtt för vilka lagringen skett. Det ankommer på regeringen att ta ställning till att sådana omständigheter föreligger och i vilken utsträckning lagren behöver tas i anspråk.

Det kan finnas fall då ett lager kan "tas i anspråk" utan att beredskapslagren påverkas, t.ex. om elutrustning tillfälligt används i en nödfallsituation. Detta bör inte anses vara i anspråktagande i lagens mening. ÖEF kan således medge att så sker.

21 § Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten erlægga särskild avgift (*lagringsavgift*).

Lagringsavgift skall erläggas även av den som utan medgivande enligt 17 § uppdrar åt någon annan att ombesörja lagring av ersättningsbränsle eller som förvarar lagrade varor i strid mot föreskrifter som har meddelats med stöd av 13 §.

22 § Regeringen bestämmer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp varitill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

23 § Frågor om uttagande av lagringsavgift prövas av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndighetens beslut om uttagande av lagringsavgift får verkställas enligt utsökningsbalken.

21–23 §§ gäller lagringsavgiften och motsvarar helt 27–29 §§ i BOK. Det bör uppmärksammas att 21 § tillämpas även i det fall då beredskapslager fastställts i beredskapsplanen.

Avgiften utgår oberoende av om oaktsamhet eller uppsåt kan konstateras. Den är inte avdragsgill vid beskattning, se närmare förslaget till ändring i kommunalskattelagen (1928: 370).

24 § Den som är beredskapsskyldig skall lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

Regeringen får meddela föreskrifter om fullgörandet av uppgiftsskyldigheten.

25 § Den som har förbrukat naturgas skall, även i annat fall än som avses i 24 §, på begäran lämna tillsynsmyndigheten de uppgifter om förbrukning, lager, utrustning och anordningar som behövs för tillsynen av att lagen och med stöd av lagen meddelade föreskrifter efterlevs.

26 § Tillsynsmyndigheten eller den som myndigheten utser får undersöka lager, utrustning och anordningar, vilka hålls av den som är uppgiftsskyldig enligt denna lag, och granska dennes bokföring och övriga handlingar som hör till verksamheten. Det åligger den uppgiftsskyldige att lämna tillträde till utrymmen för lager, utrustning och anordningar samt till kontorslokaler.

27 § Underlåter en beredskapsskyldig att

1. hålla beredskapslager av den omfattning eller på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen,

2. iaktta villkor som avses i 18 §,

3. lämna deklARATION eller förslag till beredskapsplan enligt 15 § eller

4. hålla utrustning och anordningar på det sätt som åligger honom enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen, får tillsynsmyndigheten förelägga honom vid vite att fullgöra sina åligganden.

Tillsynsmyndigheten får också vid vite meddela föreläggande som behövs för att uppgiftsskyldigheten enligt 24 eller 25 § skall fullgöras eller för att undersökning eller granskning enligt 26 § skall kunna utföras.

Vitesföreläggande skall delges. Ett utdömt vite får inte förvandlas till fängelse.

28 § Polismyndigheten skall lämna det biträde som behövs för utövande av tillsyn enligt denna lag.

24–28 §§, som gäller tillsyn, motsvarar helt 30–34 §§ i BOK. Vite enligt 27 § är, vid sidan av lagringsavgift, det viktigaste medlet för att få de beredskapskyldiga att fullgöra beredskapsåtgärder och åtgärder som behövs för att ÖEF:s tillsyn skall kunna utövas.

29 § Till böter eller fängelse i högst ett år döms, om gärningen ej är belagd med straff i brottsbalken, den som uppsåtligen eller av oaktsamhet

1. underlåter att på annat sätt än som anges i 21 § iaktta vad som åligger honom genom beslut enligt 14 §,

2. underlåter att fullgöra skyldighet som avses i 15, 24 eller 25 § eller vid fullgörandet av sådan skyldighet lämnar oriktig uppgift,

3. underlåter att lämna tillträde till lager, utrustning, anordningar eller kontorslokaler enligt 26 § eller annars hindrar undersökning eller granskning som avses där.

I ringa fall döms inte till ansvar.

Den som har åsidosatt vitesföreläggande enligt 27 § döms inte till straff för gärning som omfattas av föreläggandet.

30 § Brott som avses i 29 § får åtalas av allmän åklagare endast efter anmälan av tillsynsmyndigheten.

29 och 30 §§, som gäller straffansvar, motsvarar 35 resp. 36 § i BOK.

I 29 § utgör punkten 1 i första stycket ett tillägg i förhållande till 35 § i BOK. Det har ansetts nödvändigt med straffansvar för andra försummelser än dem som föranleder sanktionsavgift. Vad som främst är försummelser att hålla utrustning eller anordningar som krävs från beredskapssynpunkt. Att bestämmelsen kommer att tillämpas endast där försummelsen haft verklig betydelse för beredskapen bör garanteras av att åtalsangivelse från ÖEF krävs enligt 30 §. Att ringa fall är straffria framgår av 29 § andra stycket.

31 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

Paragrafen innehåller besvärbestämmelser med samma uppdelning mellan regeringen och kammarrätten som i 37 § i BOK.

32 § Beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen skall gälla omedelbart, om inte annat förordnas.

Paragrafen, som motsvarar 38 § i BOK, anger att beslut får verkställas omedelbart, om inte annat förordnas.

5.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)

20 § Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla skall alla omkostnader under beskattningsåret för intäkternas förvärvande och bibehållande avräknas från samtliga intäkter i pengar eller pengars värde (*bruttointäkt*) som har influtit i förvärvskällan under beskattningsåret.

Avdrag får *inte* göras för:

den skattskyldiges levnadskostnader och därtill hänförliga utgifter, såsom vad skattskyldig utgett som gåva eller som periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning till person i sitt hushåll;

kostnader i samband med plockning av vilt växande bär och svampar till den del kostnaden inte överstiger de intäkter som är skattefria enligt 19 §;

värdet av arbete, som i den skattskyldiges förvärvsverksamhet utförts av den skattskyldige själv eller andre maken eller av den skattskyldiges barn som ej fyllt 16 år;

ränta på den skattskyldiges eget kapital som har nedlagts i hans förvärvsverksamhet;

svenska allmänna skatter;

kapitalavbetalning på skuld;

avgift enligt 8 kap. studiestödslagen (1973: 349);

avgift enligt lagen (1972: 435) om överlastavgift;

avgift enligt lagen (1976: 666) om påföljder och ingripanden vid olovligt byggande m. m.:

avgift enligt 99 a § utlänningslagen (1980: 376);

avgift enligt 26 § arbetstidslagen (1982: 673);

skadestånd, som grundas på lagen (1976: 580) om medbestämmande i arbetslivet eller annan lag som gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare, när skadeståndet avser annat än ekonomisk skada;

straffavgift enligt 8 kap. 7 § tredje stycket rättegångsbalken;

belopp, för vilket arbetsgivare är betalningsskyldig enligt 75 § uppbördslagen (1953: 272) eller för vilket betalningsskyldighet föreligger på grund av underlåtenhet att göra avdrag enligt lagen (1982: 1006) om avdrags- och uppgiftsskyldighet beträffande vissa uppdragsersättningar;

avgift enligt lagen (1976: 206) om felparkeringsavgift;

kontrollavgift enligt lagen (1984: 318) om kontrollavgift vid olovlig parkering;

överförbrukningsavgift enligt ransoneringslagen (1978: 268);

vattenföreningsskyldighet enligt lagen (1980: 424) om åtgärder mot vattenförening från fartyg;

avgift enligt 3 § lagen (1975: 85) med bemyndigande att meddela föreskrifter om in- eller utförelse av varor:

lagringsavgift enligt lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol eller lagen (1985: 000) om försörjningsberedskap på naturgasområdet;

ränta på lånat kapital till den del räntan täcks av sådant statligt bidrag som avses i punkt 7 av anvisningarna till 24 §;

kapitalförlust m. m. i vidare mån än som får ske enligt 36 §.

(Se vidare anvisningarna.)

Som framgår av den allmänna motiveringen (avsnitt 3.2.4) skall lagringsavgiften inte vara avdragsgill kostnad vid beräkningen av inkomstskatt. Detta uppnås genom att i 20 § kommunalskattelagen lagringsavgiften upp- tas bland omkostnader för vilka avdrag inte får göras vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärska.

5.3 Lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol.

7 § Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. importerat lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,
2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,
3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt
  - a) minst 30 000 ton kol,
  - b) minst 1 000 ton gasol eller
  - c) minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,
4. i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat
  - a) minst 8 000 ton kol,
  - b) minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja,
  - c) kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttiondelars kubikmeter olja eller
  - d) kol jämte naturgas, motsvarande sammanlagt 8 000 ton kol, varvid 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas, eller eldningsolja eller dieselbrännolja jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja, varvid 1 kubikmeter olja skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas.
5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller
- b) under basåret sålt eller förbrukat inom landet framställda produkter som avses i a.

Ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen, avsnitt 3.2.4. I paragrafen finns redan en "kombinationsregel" avseende olja och kol i punkt 4 c. Den nya regeln om kombination med naturgas har intagits i en ny punkt, 4 d. Syftet är bl. a. att förhindra att oljeförbrukare som under ett basår går över till naturgas därigenom skall kunna delvis undgå sitt normala beredskapsansvar.

6 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

dels antaga förslagen till

1. lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet,
2. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370),
3. lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol,

dels godkänna de riktlinjer som jag har förordat för försörjningsberedskap på naturgasområdet.

7 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning av Ds I 1984: 13 Energiberedskap för kristid vad avser naturgas

Enligt K 83:s mening bör i princip gälla att försörjningsberedskapen på naturgasområdet skall vara lika god som på andra energiområden. Naturgas bör således liksom andra importerade bränslen hållas i beredskapslager. Eftersom det i Sydgasprojektet gäller att introducera en ny energiform och med hänsyn till att energikvantiteten är relativt begränsad bör man enligt utredningen kunna acceptera att för just detta projekt vissa avkall görs på de beredskapskrav som gäller för energiområdet i övrigt. Utredningen anser att för Sydgasprojektet bör möjlighet kunna öppnas att t. v. lösa beredskapsfrågan med metoder som medger lägre kostnader än lagring av naturgas, propan el. dyl. K 83 föreslår att beredskapsåtgärderna inriktas på att naturgasanvändarna i kris skall kunna övergå till eldningsolja eller el. Denna lösning bör bli permanent om akvifärlagring av naturgas inte genomförs senare.

För att detta beredskapsalternativ skall kunna godtas måste utrustning för att utnyttja eldningsolja eller el finnas tillgänglig antingen hos konsumenten eller i lager hos distributören. Om konsumenten av tekniska skäl inte kan utnyttja eldningsolja eller el måste utrustning för användning av propan el. dyl. finnas tillgänglig liksom lager av sådan energiform.

Distributörerna bör svara för att erforderlig utrustning för omställning till alternativ energiform i kris finns tillgänglig för samtliga förbrukare utom för storförbrukarna som själva bör svara för utrustningen. Denna bör finnas tillgänglig från och med övergången till naturgas.

Vidare bör oljeprodukter lagras. Lagringen bör åvila distributörer och storförbrukare enligt samma principer som gäller för försäljare och förbrukare av olja. Lagrens storlek bör bestämmas med ledning av samma lagringsprocenttal som gäller för oljeprodukter som lagras genom oljelagringsprogrammet. Vissa lättnader föreslås vad gäller lagringsskyldigheten för distributörer. Lagringsskyldigheten för dessa föreslås inträda den 1 juli 1987, dvs. ett och ett halvt år senare än enligt statsmakternas tidigare riktlinjer. För storförbrukare föreslås lagringsskyldighet inträda när de går över till naturgas.

Sydgasintressenterna hänvisar till att deras skyldighet att vidta beredskapsåtgärder har begränsats i 1983 års avtal med staten. I den mån skyldigheten att lagra bränsle har inskränkts genom avtal bör staten enligt K 83:s mening svara för att motsvarande lagring kommer till stånd.

Lagringskyldigheten bör fastslås i lag. Detsamma bör gälla den allmänna skyldigheten att hålla erforderlig utrustning för att använda el eller olja i kris. Övriga frågor av betydelse för Sydgasprojektets försörjningsberedskap bör i första hand lösas genom förhandlingar mellan staten och

Sydgasintressenterna. Om en avtalslösning inte kommer till stånd före årsskiftet 1984/85 bör även dessa frågor lösas genom lagstiftning.

Utredningen om vissa frågor om beredskapslagring på energiområdet (Dir 1982: 20, 1982: 53 och 1983: 53) har i uppdrag att lämna förslag till lagstiftning på naturgasområdet.

K 83 förordar att möjligheten övervägs att ingå ett s. k. krishandelsavtal med Danmark för att öka säkerheten mot störningar av naturgasleveran- serna vid avspärning och i krig.

Slutligen får K 83 erinra om att det nuvarande oljelagringsprogrammet utlöper den 30 juni 1987. Beslut behöver därför fattas senast hösten 1986 om ett nytt program. K 83 förordar att frågan om den framtida försörjningsberedskapen på naturgasområdet ses över i samband med detta beslut.

Sammanfattning av remissyttranden över betänkandet (Ds I 1984: 13) Energiberedskap för kristid

Efter remiss har yttrande över betänkandet avgetts av *överbefälhavaren (ÖB)*, *överstyrelsen för ekonomiskt försvar (ÖEF)*, *transportrådet (TRP)*, *generaltullstyrelsen (GTS)*, *statens pris- och kartellnämnd (SPK)*, *statens energiverk*, *statens vattenfallsverk (Vattenfall)*, *statskontoret*, *Göta hovrätt*, *länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Svenska kommunförbundet*, *Svenska Petroleum Institutet*, *Svenska Kraftverksföreningen*, *Svenska Stenkolsimportörers Förening*, *Svenska Värmeverksföreningen*, *Sveriges Grossistförbund*, *Sveriges Industriförbund* med kompletteringsyttrande av *Svenska Cellulosa- och Pappersbruksföreningen*, *Swedgas AB*, *Sydgas AB* samt *Svenska Gasföreningen*.

Redogörelsen gäller yttranden över den del av betänkandet som behandlar naturgas.

1 Remissinstansernas kommentarer

ÖEF instämmer i utredningens uppfattning att försörjningsberedskapen skall vara lika god vad gäller naturgas som inom andra energiområden. Vidare vill ÖEF framhålla, att en grundläggande princip bör vara att varje energislag skall bära kostnaderna för erforderlig beredskap. Med hänsyn till det uppkomna läget för Sydgasprojektet – att projektet beslutats och genomförts utan att försörjningsberedskapsfrågornas lösning har tillfredsställande beaktat – vill ÖEF inte motsätta sig utredningens förslag till en provisorisk lösning genom kristida ersättning av naturgas med andra importerade bränslen. ÖEF vill emellertid framhålla, att det naturligtvis inte är tillfredsställande att införa en energiform som i händelse av kris kan

behöva ersättas med oljeprodukter och kärnkraft, energislag som vi försöker göra oss mindre beroende av. Det är därför beklagligt att den ursprungligen planerade lösningen av beredskapsfrågan, nämligen lagring av naturgas, gasol eller annat bränsle som kan förgasas, inte realiseras. Den nu föreslagna provisoriska lösningen beräknas av utredningen bli avsevärt mindre kostnadskrävande än en beredskap som baseras på lagring av gasol. Utredningen anser också att den provisoriska lösningen bör bli permanent, såvida inte akvifärlagring av naturgas kan genomföras senare. Detta innebär att Sydgasprojektet inte kommer att bära sina beredskapskostnader, eftersom beredskapen baseras på befintliga panninstallationer, eldistributionsnät, både olje- och kärnkraftsbaserad elproduktionskapacitet, bränslelager för kärnkraftsproduktion och statliga gasollager. En avveckling av kärnkraften medför att denna inte kan användas som beredskap för naturgasen på längre sikt. När t. ex. befintliga panninstallationer måste förnyas uppkommer kostnader, som också fördyrar den provisoriska lösningen. Den provisoriska lösningen blir därför på sikt avsevärt dyrare än utredningens beräkningar visar. Den är därtill administrativt mer svårhanterlig för såväl naturgaskunder, distributörer som tillsynsmyndigheter. ÖEF menar därför att föreslagen provisorisk lösning endast får tillämpas på Sydgasprojektet, dels att den inte bör bli permanent ens för detta projekt. ÖEF vill i detta sammanhang framhålla, att importerad naturgas ur försörjningssynpunkt inte erbjuder några fördelar i förhållande till andra importerade bränslen under kriser av säkerhetspolitisk karaktär. Tvärtom torde naturgasen med tillförsel endast från ett håll innebära en försämring av försörjningstryggheten i jämförelse med andra importbränslen. ÖEF delar utredningens uppfattning att endast de viktigaste frågorna vad gäller beredskapen bör regleras genom lagstiftning och att beredskapsfrågor av detaljkaraktär bör klarläggas genom förhandlingar mellan staten och Sydgasintressenterna och regleras i ett avtal. ÖEF förutser att få regeringens uppdrag att företräda staten i dessa förhandlingar.

SPK anser i likhet med utredningen att försörjningsberedskapen på energiområdet bör vara lika god för samtliga energislag och att varje energislag bör bära sina kostnader för erforderlig beredskapslagring. I likhet med andra importerade bränslen bör således även naturgas hållas i beredskapslager. SPK har dock inget att invända mot utredningens förslag till en provisorisk lösning i fråga om naturgasen, som syftar till att beredskapsåtgärder i första hand inriktas på att naturgasanvändare i krislägen skall ges möjlighet att övergå till eldningsolja. Denna lösning bör dock endast gälla fram till dess att ett akvifärlager är färdigställt och uppfyllt. I de fall akvifärlager inte skulle kunna komma till stånd, anser SPK att endast större förbrukare, som har anläggningar som också kan använda olja, bör anslutas till naturgassystem. Av ekonomiska skäl torde det inte vara realistiskt att räkna med att mindre förbrukare installerar förbränningsanläggningar för både olja och gas. Det kan därför ifrågasättas, om

dessa bör anslutas till ett naturgassystem förrän ett tillfredsställande system för beredskapslagring av naturgas finns för denna kategori företag. SPK anser det inte motiverat att Sydgasdistributörerna medges viss lättnad när det gäller tidpunkten för lagringsskyldighetens inträde. Däremot anser SPK att förslaget i delbetänkandet (Ds I 1983: 23) Tvångslagring av olja och kol att basmängden för nytillkommande säljare eller förbrukare av olja och kol reduceras med 50% för det första lagringsåret även bör kunna gälla för naturgasen.

Sydgas AB framhåller att enligt konsortialavtal, som Sydgas AB har mellan staten och övriga delägare i bolaget, har överenskommelse träffats om hur Sydgasprojektet ekonomiskt skall belastas med kostnader för åtgärder för försörjningsberedskap. Med tanke på de föreslagna reglernas temporära karaktär samt på att de tillkommit med tanke på sydgasprojektet, hade det enligt Sydgas AB:s uppfattning varit naturligt om utredningen i sitt arbete utgått från de krav på åtgärder, som ställs på sydgasprojektet genom ovannämnda överenskommelse för att därefter utreda vad som ytterligare kan bedömas erforderligt. Utredningen har gått motsatt väg och utgått från beredskapslagringskraven för olja och inte tagit ställning till hur de påverkar sydgasprojektet eller i vilken grad de skall belasta sydgasprojektet. Sydgas AB hade fram till tidpunkten för ovannämnda överenskommelse förutsatt att försörjningsberedskapen skulle lösas genom lagring av propan och anskaffning av utrustning för att i krissituationer distribuera denna via distributörernas lågtrycksledning. Systemet visade sig tekniskt komplicerat och dyrt. Swedegas AB utreder f. n. om erforderliga naturliga förutsättningar härför är för handen. Bakgrunden för överenskommelsen var bl. a. att i möjligaste mån undvika investeringar, som skulle bli onyttiga vid en senare lösning av försörjningsfrågan genom lagring i akviferer. Vad beträffar lagringsskyldigheten motiverar enligt Sydgas AB:s uppfattning de importförutsättningar som gäller för sydgasprojektet – fast avtalade naturgasleveranser från ett nordiskt land med en 20-årig avtalsperiod – att en klart lägre lagringsprocent än vid oljeanvändning tillämpas. För den beredskapslagringsskyldige storförbrukaren, som vid övergång till naturgas tvingas bibehålla oljeeldningsutrustningen, är en minskning av lagringsvolymen vid övergång till naturgas en förutsättning för att kompensera de ökade kostnader som uppstår på grund av kravet på dubbla eldningsutrustningar. Naturgasen erbjuder ofta processtekniska fördelar, vilka om de utnyttjas leder till billigare anläggningar, lägre drifts- och underhållskostnader samt energibesparing. Kravet utgör sålunda även i detta avseende en ekonomisk belastning i naturgasalternativet. Inom Sydgasprojektet är flytande kol och naturgas i vissa fall konkurrerande oljeersättningsalternativ för industri och panncentraler. Att då belasta det ena alternativet – naturgasen – med lagringsskyldighet medför enligt Sydgas AB:s uppfattning att konkurrensförhållandet mellan alternativen snedvrids. Sydgas AB delar däremot utredningens bedömning att

lagringsskyldighet ej bör inträda före den 1 juli 1987. Om beslut att anlägga akvifärlager fattas, bör lagringsskyldigheten senareläggas. En situation där ett oljelager måste byggas upp för något eller några år för att därefter avvecklas när ett akvifärlagen tas i drift måste undvikas. Sydgas AB utgår vidare från att någon lagringsskyldighet för gasol, som används av gasdistributörerna vid s. k. förtida inkoppling – tillfällig försörjning av kunder intill dess naturgasleveranser kan inledas med en gasol/luftblandning eller gasol/stadsgasblandning som har samma förbränningsegenskaper som na-

Statens energiverk menar att utredningens förslag får betraktas som provisoriska i avvaktan på undersökningens resultat beträffande lagring av gas i geologiska formationer. Enligt verkets mening ger de emellertid en värdefull belysning av sådana flexibla lösningar på beredskapsproblemen som kan vara lämpliga även i andra sammanhang.

Vattenfall kan ansluta sig till den av utredningen uttalade meningen att försörjningsberedskapen på naturgasområdet i princip skall vara lika god som på andra energiområden. De för uppnående av denna jämbördighet erforderliga beredskapsåtgärderna bör enligt Vattenfalls mening avvägas utifrån resp. naturgasprojekts specifika säkerhetsmässiga förutsättningar. Vidare bör de mest rationella åtgärderna eftersträvas. Att välja andra lösningar än en i varje fall i nuläget orationell lagring av naturgas, propan el. dyl. bör således inte betraktas som avkall på det principiella jämbördighetskravet om detta därmed kan uppnås till lägre kostnader.

Statskontoret anser liksom utredningen att gjorda kostnadsberäkningar innehåller flera osäkerhetsmoment. Statskontoret saknar en jämförelse mellan kostnaderna för att lagra energi, som kan distribueras i gasnätet, och de totala kostnaderna för att naturgasanvändarna i kris skall kunna övergå till eldningsolja eller el. Därutöver saknar statskontoret underlag som visar hur kundsammansättningen och kundunderlaget påverkas av att någon distribution av naturgas inte kommer att ske i en krissituation. Statskontoret anser att beräkningar av här anført slag behöver studeras innan beslut tas i frågan om försörjningsberedskapen för brukare av naturgas. Statskontoret vill i detta sammanhang även nämna att verket anser det vara viktigt att information på ett tidigt stadium når den enskilde, när denne skall välja energiform, om att någon leverans av naturgas inte kommer att ske i kristid.

Svenska Petroleum Institutet delar K 83:s uppfattning att försörjningsberedskapen på naturgasområdet måste vara lika god som på andra energiområden. Det är att beklaga att K 83:s förslag för sydgasprojektet innebär att denna målsättning inte uppnås i initialskedet. Detta får till följd att naturgasanvändarna i sydgasprojektet t. v. tvingas acceptera en sämre försörjningsberedskap än som gäller på oljeområdet. Naturgasen hämtas från samma fält i Nordsjön, varifrån Sverige i dag får huvuddelen av sin oljeförsörjning. Naturgasen transporteras till Sverige i endast en rörledning. Riskerna för avbrott i tillförseln är därför inte mindre för naturgas

jämfört med olja utan snarare större. Om man skall uppnå samma grad av försörjningstrygghet för naturgas som för olja, måste beredskapslagring ske. Om och i den mån akvifärlagring kan genomföras, kan problemet lösas den vägen. Om detta helt eller delvis inte kan genomföras, måste kravet på försörjningstrygghet för användare av naturgas medföra att anslutning till systemet endast bör ske för större förbrukare, som har en anläggning som också kan använda olja. Härvid kan dessa förbrukare lagra olja för att användas vid avbrott i tillförseln av naturgas. För mindre förbrukare torde möjligheten att installera förbränningssystem för både gas och olja knappast vara realistiskt; om dessa förbrukare ändå ansluts till systemet bör krävas lagring av bränsle, som kan användas i anläggningen, t. ex. flytande gas. Det torde sålunda ur samhällsligt intresse vara av stor vikt att statsmakterna snarast fastställer att försörjningsberedskapen på naturgasområdet skall vara lika god som för andra energislag. Det är härvid nödvändigt att de företag och organisationer, som arbetar med planer på att introducera naturgas inom andra delar av vårt land, kan göra realistiska bedömningar av de kostnader som erforderlig beredskapslagring kommer att förorsaka.

Swedegas AB anser att försörjningsberedskapen för naturgas bör bli provisorisk och begränsas till sydgasprojektet samt att statsmakternas vidare ställningstagande avseende beredskapskraven för naturgas baseras på erfarenheter från sydgasprojektet och klarläggande av möjligheten till akvifärlagring samt prövas i samband med att ett nytt oljelagringsprogram fastläggs. *Swedegas AB* anser vidare att det inte bör utfärdas några direktiv om översyn av nu gällande ordning i lagen om utförande av eldningsanläggningar för fast bränsle samt att om lagringsprocentsatsen i sydgasprojektet för oljeersättning bör fastläggas, den ej bör överstiga 40%.

Sydgas AB framhåller att enligt konsortialavtal, som *Sydgas AB* har mellan staten och övriga delägare i bolaget, har överenskommelse träffats om hur *Sydgas*projektet ekonomiskt skall belastas med kostnader för åtgärder för försörjningsberedskap. Med tanke på de föreslagna reglernas temporära karaktär samt på att de tillkommit med tanke på sydgasprojektet, hade det enligt *Sydgas AB*:s uppfattning varit naturligt om utredningen i sitt arbete utgått från de krav på åtgärder, som ställs på sydgasprojektet genom ovannämnda överenskommelse för att därefter utreda vad som ytterligare kan bedömas erforderligt. Utredningen har gått motsatt väg och utgått från beredskapslagringskraven för olja och inte tagit ställning till hur de påverkar sydgasprojektet eller i vilken grad de skall belasta sydgasprojektet. *Sydgas AB* hade fram till tidpunkten för ovannämnda överenskommelse förutsatt att försörjningsberedskapen skulle lösas genom lagring av propan och anskaffning av utrustning för att i krissituationer distribuera denna via distributörernas lågtrycksledning. Systemet visade sig tekniskt komplicerat och dyrt. *Swedegas AB* utreder f. n. om erforderliga naturliga förutsättningar härför är för handen. Bakgrunden för överens-

kommelsen var bl. a. att i möjligaste mån undvika investeringar, som skulle bli onyttiga vid en senare lösning av försörjningsfrågan genom lagring i akvifärer. Vad beträffar lagringsskyldigheten motiverar enligt Sydgas AB:s uppfattning de importförutsättningar som gäller för sydgasprojektet – fast avtalade naturgasleveranser från ett nordiskt land med en 20-årig avtalsperiod – att en klart lägre lagringsprocent än vid oljeanvändning tillämpas. För den beredskapslagringsskyldige storförbrukaren, som vid övergång till naturgas tvingas bibehålla oljeeldningsutrustningen, är en minskning av lagringsvolymen vid övergång till naturgas en förutsättning för att kompensera de ökade kostnader som uppstår på grund av kravet på dubbla eldningsutrustningar. Naturgasen erbjuder ofta process-tekniska fördelar, vilka om de utnyttjas leder till billigare anläggningar, lägre drifts- och underhållskostnader samt energibesparing. Kravet utgör sålunda även i detta avseende en ekonomisk belastning i naturgasalternativet. Inom Sydgasprojektet är flytande kol och naturgas i vissa fall konkurrerande oljeersättningsalternativ för industri och panncentraler. Att då belasta det ena alternativet – naturgasen – med lagringsskyldighet medför enligt Sydgas AB:s uppfattning att konkurrensförhållandet mellan alternativen snedvrids. Sydgas AB delar däremot utredningens bedömning att lagringsskyldighet ej bör inträda före den 1 juli 1987. Om beslut att anlägga akvifärlager fattas, bör lagringsskyldigheten senareläggas. En situation där ett oljelager måste byggas upp för något eller några år för att därefter avvecklas när ett akvifärlagen tas i drift måste undvikas. Sydgas AB utgår vidare från att någon lagringsskyldighet för gasol, som används av gasdistributörerna vid s. k. förtida inkoppling – tillfällig försörjning av kunder intill dess naturgasleveranser kan inledas med en gasol/luftblandning eller gasol/stadsgasblandning som har samma förbränningsegenskaper som naturgas – inte inträder och att detta beaktas vid utformningen av lagen om beredskapslagring (Ds I 1984: 10). Beträffande frågan om utrustning för elvärme eller övergång till krisbränsle konstaterar Sydgas AB att utredningen föreslår att utrustning för övergång till alternativ energiform vid kris skall tas fram för samtliga förbrukare. Enligt Sydgas AB:s uppfattning kan det inte vara ekonomiskt rimligt att kräva att samtliga gasförbrukare skall förses med sådan utrustning. Utredningen konstaterar att man med de leveransförutsättningar som gäller för sydgasprojektet kan bortse från risken för störningar av fredskaraktär. Det finns därför ingen anledning att kräva utrustning för övergång till alternativ energiform för andra förbrukare än bostadsuppvärmningskunder och försörjningsviktig industri (s. k. K-industri), dvs. sådana förbrukare som oundgängligen måste försörjas i en krigs- eller avspärrningssituation. När det gäller fastbränsleeldning påpekar Sydgas AB att enligt den s. k. fastbränslelagen skall större eldningsanläggningar utföras så att de medger omedelbar övergång till fast bränsle (inhemskt eller importerat). Lagen ger möjlighet till undantag. Förarbetena nämner naturgaseldning som motiv för undantag om gasleve-

ranserna kan anses vara ordnade på ett betryggande sätt. Som ovan utvecklats uppfyller leveransförhållandena till sydgasprojektet – långsiktigt avtal med nordiskt grannland – detta krav. Sydgas AB kan därför inte dela utredningens uppfattning att undantag för naturgaspannor skall medges restriktivt. Om fastbränslelagen skulle tillämpas omöjliggörs i praktiken all gasanvändning i större eldningsanläggningar. Krävs fastbränsleledning för en större pannanläggning finns ingen möjlighet för naturgasen att ekonomiskt konkurrera med den låga rörliga kostnaden för fastbränslet. För mindre pannanläggningar gäller fastbränslelagen och Svensk Byggnorms föreskrifter att dessa anläggningar skall utföras så att de utan omfattande ombyggnadsarbeten eller kompletteringar kan eldas med inhemskt fast bränsle. Anläggningar för eldning med naturgas inom områden där naturgas distribueras eller avses bli distribuerad undantas emellertid enligt gällande lagstiftning från dessa bestämmelser. Utredningen föreslår t. v. ingen ändring i detta avseende för sydgasprojektet. Utredningen uttalar dock att vid utökning av sydgasprojektet eller om ytterligare naturgasprojekt blir aktuella bör upphävande av undantaget i fastbränslelagen för naturgaspannor övervägas. Sydgas AB:s bestämda uppfattning är att den av Sydgas AB föreslagna och av utredningen accepterade uppläggningsavtalet för försörjningsberedskapen för uppvärmningskunder – i första hand övergång till el i en avspärrningssituation – ger samma försörjningstrygghet som uppnås i ett elvärt småhus. De dubbla försörjningsmöjligheterna – el eller naturgas – innebär en högre försörjningstrygghet än vad som uppnås i ett småhus med enbart direktverkande elvärme. Ett upphävande av undantaget i fastbränslelagen för mindre gaspannor skulle innebära att speciellt för gas utvecklade pannor med hög verkningsgrad och litet utrymmesbehov inte skulle kunna användas. För nya småhus som numera i regel ritas för elvärme, dvs. utan pannrum, utsluts gasen redan på projektstadiet, oavsett bränslesystemens ekonomi och andra för- och nackdelar. Naturgasen skulle i praktiken inte längre kunna konkurrera med andra bränslen inom bostadsuppvärmningssektorn. Beträffande kostnadsfrågorna konstaterar Sydgas AB att utredningen inte tar ställning till hur kostnaden för de av utredningen föreslagna åtgärderna skall fördelas. Sydgas AB påpekar att, enligt konsortialavtalet om Sydgas AB – tecknat mellan staten och distributörerna i Sydgasprojektet och godkänt av riksdagen (prop. 1983/84: 47) – skall Sydgasprojektet såvitt avser försörjningsberedskap belastas med kostnader endast för vissa beredskapsåtgärder för uppvärmningskunder. Dessa kostnader beräknades till 45 milj. kr. i 1982 års penningvärde och täcker den utrustning som krävs för att klara uppvärmningskundernas försörjningsberedskap i huvudsak enligt de principer som utredningen föreslår. Kostnaden för utredningens övriga förslag till åtgärder – lagringsskyldigheten för samtliga förbrukarkategorier och utrustning för övergång till krisbränsle för andra kundkategorier än uppvärmningskunder – måste enligt konsortialavtalet bäras av staten, anser Sydgas AB.

Svenska Gasföreningen framhåller att det är viktigt att introducera nya energislag med förnuft. Naturgasen bör därför inte belastas med krav, som är så högt ställda att gasen inte kan hävda sig, trots sitt värde bl. a. ur försörjningssynpunkt. En flexibel beredskapslösning för framtida gasprojekt såväl som för sydgasprojektet måste därför eftersträvas. Mot bakgrunden av ovanstående resonemang konstaterar Svenska Gasföreningen därför, att frågan om lagstiftning för naturgas bör anstå till efter den 30 juni 1987, då det nuvarande oljelagringsprogrammet löper ut, att frågan om den försörjningsberedskapen på naturgasområdet förutsättningslöst och djupare penetreras i samband med förberedelsearbetet för beslut om oljelagringsprogram efter den 1 juli 1987, att i direktiven för ett sådant förberedelsearbete påpekas att mål (god beredskap) inte bör förväxlas med medel (t. ex. lagring) samt att naturgas genom valet av skattesats redan belastats för att det är ett importbränsle, att naturgassystemets, likaväl som andra energisystem, olika riskprofil, tekniska utformning och kundstruktur beaktas vid utformning av generella och långsiktiga beredskapsregler, att även utveckling av tekniska möjligheter såsom akvifärlagring, förgasningsteknik etc. beaktas och att den generella lagstiftningen utformas så att införande av ny teknik inte hindras, att med hänsyn till behovet av flexibla och mjukare regler under introduktionsfasen, beredskapsreglerna för Sydgasprojektet nu får formen av ett avtal mellan staten och gasdistributörerna, att förhandlingar tas upp med Danmark om ett krishandelsavtal, som kan öka möjligheten till större leveranser även vid avspärrning, att med hänsyn till att endast krigs- och avspärrningslägen är aktuella för sydgasprojektet, beredskapsåtgärder begränsas till K-industrier och bostadsuppvärmning, att om lagringsskyldighet för annan industri ändå införs denna bekostas av staten via medel som naturgasskatten ger och att sådan lagringsskyldighet med hänsyn till den lägre störningsrisken inom Sydgasprojektet sätts väsentligt lägre än oljelagringsskyldigheten, samt att en lagringsskyldighet för industrin speciellt inte får innebära ökade beredskapskostnader för företaget som övergår från gasol till naturgas.

Innehåll

Regeringens proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
1 Förslag till lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet	2
2 Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)	6
3 Förslag till lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol	8
Utdrag ur protokoll vid regeringsammanträde den 21 mars 1985 ...	10
1 Inledning	10
Föredragandens överväganden och förslag	11
2 Förslag till riktlinjer för försörjningsberedskapen på naturgasområ- det	11
2.1 Allmänt om förslagen i propositionen	11
2.2 Riktlinjer för försörjningsberedskapen på naturgasområdet ...	12
3 Allmän motivering till ny lag om försörjningsberedskap på natur- gasområdet	16
3.1 Utgångspunkter	16
3.2 Mitt förslag till lag om försörjningsberedskap på naturgasområ- det	16
3.2.1 Vilka är beredskapsskyldiga?	17
3.2.2 Vilka beredskapsåtgärder skall vidtas?	18
3.2.3 Fastställande av beredskapsskyldighet	19
3.2.4 Övriga frågor	21
4 Upprättade lagförslag	22
5 Specialmotivering	23
5.1 Lag om försörjningsberedskap på naturgasområdet	23
5.2 Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928: 370)	30
5.3 Lag om ändring i lagen (1984: 1049) om beredskapslagring av olja och kol	32
6 Hemställan	32
7 Beslut	33
Bilaga	34

